

TYT TÜRKÇE · ÜNİTE 3 / 12 · PARAGRAF

Paragrafta Konu ve Ana Düşünce: TYT Hap Bilgi

Paragraf Türkçe testinin en büyük bloğu. Bu ünite parçanın bütünü soran tipleri topluyor: ÖSYM 2018-2026 arasında bunlardan **36 soru** sordu, 2026'da tek başına dokuz.

Yedi kalıp var: ana düşünce, konu, destekleyen yargı, yazarın söyleyebileceği, parçanın cevap verdiği soru, düşünceye örnek ve parçayı özetleyen söz. Notlar her kalıbın çözüm sırasını ve ÖSYM'nin her soruda kurduğu çeldiriciyi veriyor.

Ana düşüncenin parçadaki yeri, onu haber veren sözler, öyküleyici parçada ana düşünce ve şiirde ana duygu da burada.

Bu ünite
36 çıkmış soru (2018-2026)
bu bloktan yılda ~25 soru
15 ÖSYM tuzağı

① ÖSYM bu ünitelerden ne sordu?

36 sorunun 9'u tek konudan geldi: Ana düşünce ve asıl anlatılmak istenen.

Ana düşünce ve asıl anlatılmak istenen ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐ 9 soru

2019/23 Everest'e tırmananlar: sonuç ve süreç 2019/26 Şövalye romanları ve sömürgeciler
2020/24 Usta ile maviyi iyi gören çırak 2021/27 Sultan Süleyman ya da Süleyman Efendi
2023/25 Bir fincan kahveyi almak 2025/25 Kitap: us, imgelem ve bellek
2026/22 Düşten yorgun dönmek 2026/24 Çölde devesi alınan bedevi
2026/25 "Araç, mesajdır."

Düşünceye uygun örnek ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐ 8 soru

2018/40 Yanardağ patlaması ve bir korku romanı 2019/33 Öznellik: desteklemeyen örnek
2020/22 Dört basamaklı resim eleştirisi 2020/23 Şirket antropoloğunun çalışma alanı
2021/40 Kuramlar: geçerliğini yitiren örnek 2022/40 Bilimi yalın anlatmak: destekleyen alıntı
2026/20 Düz piramit tekniğine örnek haber 2026/40 Akış hâline örnek deneyim

Düşünceyi destekleyen yargı ■■■■■ 6 soru

2021/23 Yapıtın biricikliği ve anonim eserler

2021/26 Tecrübe, farkındalık ve başkasını anlamak

2021/30 Karakterini anlayan yazar: uzak düşen parça 2023/22 Modern insan ve doğa

2024/18 Taşra yalnızlığı ve kurmaca 2024/22 Kuşların yemeye geldiği üzümler

Parçanın cevap verdiği soru ■■■■■ 5 soru

2020/21 Kültürün tarifleri: sorulan soru

2021/20 Eleştirel düşüncenin aşamaları: sorulan soru

2021/32 Doğuştan yetenek ve başarı: cevap veren parça

2022/5 Çikolata araştırmaları: ilişkisiz sonuç 2023/24 Karıştırılan iki yazar: sorulan soru

Yazarın söyleyebileceği yargı ■■■■ 4 soru

2018/27 Beğenilen şiiri yazmayı reddeden şair 2020/28 Tarih bilimi ve tarih felsefesi

2020/30 Şiirin düzyazıdan üstünlüğü iddiası 2021/33 Denizin rengi: şairin sanat anlayışı

Eleştiri, slogan ve özetleyen söz ■■■■ 3 soru

2026/21 Bilgisayarın çaldığı klasik müzik: eleştiri

2026/23 Elli bir başarısız oyun: özetleyen söz 2026/26 Atık krizi: en uygun slogan

Parçanın konusu ■ 1 soru

2026/37 Sürücü ve müzik sesi: açıklanan konu

Sorular ÖSYM'nin yayımladığı 2018-2026 TYT soru kitapçıklarından (Türkçe testi). Soruların metni ÖSYM'nin telifinde olduğu için burada yok; notlarda **TYT 2025/4** gibi bir damgayla, sorulduğu yıl ve numarasıyla işaretli. Numarayla soruyu kitapçıkta bulabilirsiniz.

② Ana Düşünce ve Asıl Anlatılmak İstenen

Ana düşünce nedir?

- **Konu** parçanın neden söz ettiği; **ana düşünce** yazarın o konu hakkında vardığı yargıdır. "Yalnızlık" konu; "Yalnızlık insanı kendine döndürür." ana düşünce.
- Ana düşünce parçanın **en genel ve en kapsamlı** yargısıdır; öbür cümleler onu açıklar, örnekler, kanıtlar.
- Doğru şık parçanın **bütünü** kapsar. Bir cümleyi ya da bir örneği özetleyen şık yardımcı düşüncedir.

Ana düşünce nerede durur?

YERİ	NE ZAMAN?
Başta	Genelden özele giden parçada: önce yargı, sonra açıklama ve örnek.

Sonda

Özelden genele giden parçada: örnekler önce, yargı “demek ki, sonuç olarak” ile sonda.

Ortada

Giriş bir zemin kurar, yargı ortada söylenir, sonrası onu destekler.

Hiçbir cümlede

Yargı açıkça söylenmez, parçanın bütününden çıkarılır. Öyküleyici parçalarda sık.

Ana düşünceyi haber veren sözler

- Yazarın vardığı yargıyı haber veren sözler: kısacası, demek ki, öyleyse, sonuç olarak, asıl önemli olan, bence, kanımca, gerçek şu ki.
- Ama, oysa, ancak gibi bir karşıtlık sözünden sonra gelen yargı çoğu kez asıl düşüncedir: bir fincanı almak kolay görünür ama hiç de öyle değildir; en basit hareketin ardında karmaşık işlemler vardır. TYT 2023/25
- “Asıl olan”, “önemli olan” diye başlayan cümle ana düşüncenin kendisidir: şiirde asıl olan kime yazıldığı değil, duyusun başka türlü söylenemeyecek sözlerle kurulmasıdır. TYT 2021/27
- Parçada bir alıntı varsa ana düşünce onunla ilgilidir: “Araç, mesajdır.” sözü, her yeni aracın dünyaya bakışımızı değiştiren örtük mesajlar taşıdığını özetliyor. TYT 2026/25

Asıl anlatılmak istenen bulmak

- 1 Önce konuyu bul, sonra yazarın konu hakkındaki yargısını ara.
- 2 “X kadar Y de” yapısında ikisini birlikte söyleyen şık doğru, birini öbürüne üstün tutan şık yanlış: sonuç kadar süreç de, somut deneyim kadar zihinde yaşanan da. TYT 2019/23 · 2026/22
- 3 Etkinin yönüne bak: şövalye romanları sömürgeci mantığı besledi; “sömürgecilik romanların içeriğini belirledi” diyen şık yönü ters çeviriyor. TYT 2019/26
- 4 Parçadaki kavramların hepsini kapsayan şık seç: kitap us, imgelem ve bellek; doğru şık akılla düşünmeyi, hatırlamayı ve hayal gücünü birlikte anıyor. TYT 2025/25
- 5 Şıktaki aşırılığı ele: “tek yol”, “her zaman”, “ancak” gibi sözler parçada yoksa şık parçadan büyük konuşuyor.

ÖSYM'nin parçaları ve ana düşünceleri

BAŞARI

Everest'e tırmananlar

Doyuma ulaşmada sonuç kadar engellerle dolu süreç de önemlidir.

TYT 2019/23

TARİH

Şövalye romanları

Romanlar sömürgeci kimliğin oluşmasına katkı yaptı.

TYT 2019/26

USTA VE ÇIRAK

Maviyi herkesten iyi gören çırak

Becerisini kutsayan kişi kendini öğrenmeye kapatır.

TYT 2020/24

ŞİİR

Sultan Süleyman ya da Süleyman Efendi

Şiiri özgün kılan konusu değil, benzersiz söyleyişidir.

TYT 2021/27

BEYİN

Bir fincan kahve

En basit hareketin ardında bile karmaşık işlemler vardır.

TYT 2023/25

OKUMA

Us, imgelem, bellek

Okumak akılla düşünmeyi, hatırlamayı ve hayal gücünü besler.

TYT 2025/25

HAYAT

Düşten yorgun dönmek

İnsanı somut deneyimler kadar zihinde yaşananlar da zenginleştirir.

TYT 2026/22

DAYANIŞMA

Devesini kaybeden bedevi

Toplumun yardımlaşması kişinin kendi kaybindan önemlidir.

TYT 2026/24

İLETİŞİM

Araç, mesajdır

Her yeni araç dünyaya bakışımızı değiştiren örtük mesajlar taşır.

TYT 2026/25

3 Paragrafın Konusu

Konuyu bulmak

- Konu "Bu parçada neden söz ediliyor?" sorusunun cevabıdır; bir sözcük ya da kısa bir söz öbeğiyle söylenir.
- Konu çoğu kez giriş cümlesinden anlaşılır; ama giriş bazen sadece zemin kurar. Parçanın tamamını okumadan karar verme.
- Giriş çalışma belleğini tanıtıyordu ama parçanın bütünü, sürücünün zorlu anlarda müziğin sesini neden kendiliğinden kıstığını açıklıyordu. "Açıklanan" bu davranışın arka planıydı. TYT 2026/37
- Konu soruları farklı köklerle gelir: neden söz edildiği, ne açıklandığı, ne tartışıldığı, yazarın neden yakındığı.

Şiirde ana duygu

- Şiir gibi duygu yoğun metinlerde ana düşünce yerine **ana duygu** aranır ve çoğu kez bir tamlamayla söylenir: yurt özlemi, doğa sevgisi, ayrılık acısı, çocukluğa özlem.

4 Öyküden ve Diyalogdan Ana Düşünce

Öyküleyici parçada iletiyi bulmak

- 1 Olayı bir cümleyle özetle: kim, ne yaptı, sonunda ne oldu?
 - 2 İleti çoğu kez kahramanın **son sözünde**: usta, çırağına artık bir şey öğretemeyeceğini söylüyor, çünkü çirak her şeyi bildiğini sanıyor. TYT 2020/24
 - 3 Kahramanın **neyi önemsedğine** bak: bedevi devesinden çok, olay duyulursa insanların çölde kimseye yardım etmeyeceğinden korkuyor. TYT 2026/24
 - 4 Kahramanın **ölçütü** iletiyi verir: ressam, üzümleri kuşlar yemeye gelecek kadar gerçek çizdiği için değil, çocuğu kuşları korkutacak kadar gerçek çizemediği için üzülüyor. Ölçüt gerçeğe benzerlik. TYT 2024/22
 - 5 Diyalogda **cevabın gerekçesini** bul: şair, denizin mavi olduğunu söyleyene şiiri bıraktırıyor; ressamdan da rengi değil dalgaların sesini istiyor. Sanat bilineni tekrarlamak değil, gerçeği başka bir düzleme taşımaktır. TYT 2021/33
- ↳ Anekdottan sonra gelen yorum cümlesi parçanın asıl söylediğidir: iki yazarın birbirinin yerine konmasına "aynı edebî kuşağın parçasıyız" diye bakılıyor. TYT 2023/24

5 Destekleyen Yargı ve Yazarın Görüşü

"Destekler niteliktedir" sorusu

- 1 **Yazarın görüşünü** karşı görüşten ayır: "derler ki, öne sürenler" diye aktarılan görüş yazarınki değildir. Yazar biricikliğin yazarda değil yapıtın kendisinde olduğunu, anonim yapıtların da biricik olduğunu savunuyor. TYT 2021/23
- 2 **Zincirleme akıl yürütmeyi** uçlarından birleştir: başkasının duygusunu anlamak tecrübeyle, tecrübeden öğrenmek kendini tanımaya bağlı → başkasını anlamak kendini tanımaktan geçer. TYT 2021/26
- 3 **Mecazı çevir**, parçanın yönünü koru: modern insanın kaybolduğu labirent, onu doğadan koparan kavramsal bir hapis hanedir. TYT 2023/22
- 4 Parçadaki **unsurların hepsini** taşı: taşra (mekân), yalnızlık (olumsuz duygu) ve kurmaca (edebiyat) birlikte → mekânı ve olumsuz duyguyu aşmak edebiyatla mümkün. TYT 2024/18

5 Konusu aynı ama vurgusu farklı şık destekleyemez; şık parçanın yargısıyla aynı yöne bakmalı.

↳ “Düşünceye uzak düşen parça” sorusunda konu ortaktır, vurgu farklıdır: iyi yazar karakterini önce kendisi anlamalı düşüncesine, karakterine adı okurun koymasını bekleyen yazar uzak düşer. **TYT 2021/30**

“Yazarın söylemesi beklenir” sorusu

1 Yazarın **tutumunu** bul: alaycı ya da eleştirel bir anlatımda yazar eleştirdiği görüşün tersini savunur. Şiirin düzyazıdan üstün olduğunu kanıtlamaya çalışan ozanları iğneleyen yazar, sorunun türde değil sanatçının başarısında olduğunu söyler.

TYT 2020/30

2 Konuşanın kişisel tercihini **genel bir ilkeye** çevir: herkesin beğeneceği şiiri yazmak şairi kendine yabancılaştırır → şairi özgün kılan, popüler olanı seçmemesidir.

TYT 2018/27

3 Parçanın çizdiği **sınırı** aşma: genelgeçer kanun aramak tarih felsefesinin işi; tarih bilimi her olayı kendi koşulları içinde inceler. **TYT 2020/28**

6 Parça Hangi Soruya Cevap Veriyor?

Sorulan soruyu bulmak

1 **İlk cümle** sorunun konusunu taşır: parça, kültüre nereden bakıldığına göre değişen tariflerle başlıyor ve tanımları tartışıyor → soru kültürün farklı tanımlarıyla ilgili.

TYT 2020/21

2 **Son cümle** bir sonuç bildiriyorsa soru o sonucun nedenini soruyor olabilir: genel kabulleri aşamayan büyük sanatçıları anlayamaz → “Bazı eleştirmenler büyük sanatçıları neden anlayamıyor?” **TYT 2021/20**

3 Anekdotlu parçada sorunun konusunu **anekdottan sonraki yorum** verir: aynı edebiyat anlayışından olmak yazarları birbirinin yerine koyduruyor. **TYT 2023/24**

4 Soruya cevap veren parça sorunun **bütün unsurlarını** karşılar: yeteneğin düşük olduğu alanda başarı mümkün mü? Beynin bir alana yoğunlaştıkça beceri kazandığını anlatan parça cevap verir; zekâ testinden ya da kalıttan söz edenler konuya yakın ama soruyu cevaplamıyor. **TYT 2021/32**

↳ Soru listesi verilip ilişkisiz sonuç aranıyorsa her sonucu bir soruyla eşle; eşi kalmayan cevap. Sorularda yaş grubu vardı, cinsiyet yoktu. **TYT 2022/5**

7 Düşünceye Örnek Bulmak

Tanımaya uyan örneği bulmak

- 1 Tanımdaki ölçütleri tek tek listele; örnekte **hepsini** ara.
- 2 Ölçütlerden biri eksikse örnek düşer: düz piramitte en önemli bilgi sonda, giriş öyküleyici. Doğumla başlayıp asıl haberi sona bırakan metin örnektir; asıl haberi ilk cümlede veren metinler değil. TYT 2026/20
- 3 Tanımın **dışarıda bıraktığını** da ara: akış hâli ne otomatik pilota geçecek kadar kolay ne bunaltacak kadar zordur. El alışkanlığıyla sohbet ederek iş yapmak akış değil; dünyanın durduğu ilk şampiyonluk maçı akış. TYT 2026/40
- 4 Ölçüt bir sonuç bildiriyorsa örnekte o sonuç gerçekleşmeli: tek bir çelişen gözlem kuramı çürütür → ağır cismin daha hızlı düşeceği fikri, cisimlerin aynı hızda düştüğünü gösteren deneyle geçerliğini yitirir. TYT 2021/40
- 5 **"Yeter ki"** ile kurulan koşul parçanın ölçütünü taşımali: bir şey ancak benim yaşadığım, bağlandığım şeyse benimdir. Koşulu başkasının başarısına bağlayan örnek parçayı desteklemez. TYT 2019/33

↳ Yöntemde olmayan bir işlem cevaptır: dört basamaklı eleştiri yönteminde eser başka yapıtlarla karşılaştırılmıyor. TYT 2020/22

Öbür örnekleme soruları

- Kişinin çalışma alanı parçanın çizdiği sınırdadır: kendi kültürünü inceleyen şirket antropoloğu uzaktaki yerli halklarla değil, şirket çalışanlarının stratejileriyle ve grup kültürüyle ilgilenir. TYT 2020/23
- İlişkilendirilecek söz parçadaki **yapıyı** yinelenmeli: bir yerde yıkım getiren olay başka bir yerde verim doğurur. Patlamanın yol açtığı kapalı günler bir romanı doğurdu; buradaki sel de başka bir köyde bir güle can suyu olur. TYT 2018/40
- Destekleyen alıntı parçanın **vurgusunu** taşıy: karmaşık bilgiyi yalın anlatmak. Bilimi okuma yazma bilmeyen birinin anlayacağı dille anlatmayı öven söz destekler; bilimin amacını tarif eden öbür alıntılar konuya yakın, vurgusu farklı. TYT 2022/40

8) Eleştirilen Durum, Slogan ve Özetleyen Söz

Parçayı tek sözle karşılamak

- **Eleştirilen durum** yazarın karşı çıktığı şeyin kendisidir: bilgisayarın kusursuz ama yorumsuz icrası müziği tekdüzeleştiriyor. Kapı zili, telefon sesi gibi örnekler eleştirinin konusu değil, kanıtı. **TYT 2026/21**
- İki örnek verilmişse özetleyen söz ikisinin **ortak noktasıdır**: elli bir başarısız denemeden sonra gelen ünlü oyun ve okul takımına giremeyen efsane sporcu → her başarının ardında vazgeçmeyen bir ruh vardır. **TYT 2026/23**
- **Slogan** parçadaki çözüm önerilerinin hepsini karşılar: tüketimi azalt, ürünü dönüştür, yeniden kullan. **TYT 2026/26**

9) ÖSYM tuzakları: tek sayfada

ÖSYM'nin bu ünitadaki sorularda kurduğu tuzaklar. Sınavdan önceki son tekrar için bu liste yeter.

- 1) "Sonuç kadar süreç" diyen parçada süreci sonuçtan üstün tutan şık da yanlıştır. **TYT 2019/23**
- 2) Romanlar sömürgeciliği besledi; tersini söyleyen şık etkinin yönünü çeviriyor. **TYT 2019/26**
- 3) Kültürün tanımlarından söz eden parçaya kültürel değişim ya da yozlaşma sorusu yakışmaz. **TYT 2020/21**
- 4) Genelgeçer kanun aramayı tarih felsefesine bırakan parçada tarih biliminin kanun koyduğunu söyleyen şık yanlış. **TYT 2020/28**
- 5) Şairleri iğneleyen yazar şiiri yüceltmez; türler arasında üstünlük kurmaz. **TYT 2020/30**
- 6) "Derler ki" ile aktarılan görüş yazarın değil, çürüttüğü görüştür. **TYT 2021/23**
- 7) Konusu aynı parça, vurgusu farklıysa düşünceye uzak düşer. **TYT 2021/30**
- 8) Zekâ testinden ya da kalıttan söz eden parça soruya yakın görünür ama cevap vermez. **TYT 2021/32**
- 9) Gerçeği olduğu gibi yansıtmayı öven şıklar şairin anlayışının tersidir. **TYT 2021/33**
- 10) Sorularda yaş grubu var diye cinsiyet farkını anlatan sonuç da ilişkili sanılır; değildir. **TYT 2022/5**

11 Fincanı almanın adımları ana düşünce değil, onun örneğidir. TYT 2023/25

12 Sadece yalnızlıktan ya da sadece mekândan söz eden şık eksik kalır. TYT 2024/18

13 Asıl haberi ilk cümlede veren metin düz değil ters piramittir. TYT 2026/20

14 "Kötülüğe iyilikle karşılık ver" çekici ama bedevinin asıl kaygısı toplumun yardımlaşması. TYT 2026/24

15 Alışkanlıkla, düşünmeden yapılan iş akış hâli değildir. TYT 2026/40

10 Kendini dene: doğru mu, yanlış mı?

Önce D ya da Y'yi işaretle; cevaplar sayfanın sonunda.

1. Ana düşünce parçanın konusudur. D Y

2. Ana düşünce her zaman parçanın ilk cümlesindedir. D Y

3. "Sonuç olarak", "demek ki" gibi sözlerle başlayan cümle çoğu kez ana düşünceyi verir. D Y

4. Parçada bir alıntı söz varsa ana düşünce çoğu kez o sözle ilgilidir. D Y

5. Parçadaki bir örneği özetleyen şık ana düşünceyi verir. D Y

6. "Derler ki" diye aktarılan görüş her zaman yazarın görüşüdür. D Y

7. Öyküleyici bir parçada ileti çoğu kez kahramanın son sözünde ya da davranışının gerekçesindedir. D Y

8. Şiirde ana düşünce yerine ana duygu aranabilir. D Y

9. Tanıma uyan örnekte tanımın ölçütlerinden birinin bulunması yeter. D Y

10. "Tek yol", "her zaman" gibi sözler taşıyan şık, parçada bu kesinlik yoksa elenir. D Y

11. Bir parçanın cevap verdiği soruyu bulurken parçanın ilk ve son cümlesi ipucu verir. D Y

12. Eleştirel ve alaycı bir parçada yazar eleştirdiği görüşü savunur. D Y

Cevaplar

1. **Y** Konu neden söz edildiğidir; ana düşünce yazarın konu hakkında vardığı yargıdır.
2. **Y** Başta, sonda, ortada olabilir ya da hiçbir cümlede açıkça söylenmez.
3. **D** Bu sözler yazarın vardığı yargıyı haber verir.
4. **D** Yazar alıntıyı görüşünü özetlemek ya da güçlendirmek için kullanır.
5. **Y** Örnek yardımcı düşüncedir; ana düşünce parçanın bütününe kapsar.
6. **Y** Yazar çoğu kez bu görüşü çürütmek için aktarır.
7. **D** Olay iletiyi taşır; ileti kahramanın vardığı yerde söylenir.
8. **D** Duygu yoğun metinde temel duygu aranır: yurt özlemi, ayrılık acısı gibi.
9. **Y** Ölçütlerin hepsi bulunmalı; biri eksikse örnek düşer.
10. **D** Şık parçadan büyük konuşuyorsa parçayı karşılamaz.
11. **D** İlk cümle konuyu, son cümle varılan sonucu taşır.
12. **Y** Yazar eleştirdiği görüşün tersini savunur.

Kaynak: Test yapısı: ÖSYM 2026-YKS Kılavuzu, Tablo 1A. Sorular ve cevaplar: ÖSYM'nin yayımladığı 2018-2026 TYT soru kitapçıkları (Türkçe testi).